

تحليل هفته

ګڼه: 439

(16 سرطان - 22 سرطان 1403 هـ ش)

د افغانستان په اړه د دوحې درېيمې غونډې ته يوه کتنه

دا نشریه د افغانستان او سیمې د مهمو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو پېښو د تحلیل اوونیزه څېړونه ده چې د ستراتیژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انګلیسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې ګڼه کې لولئ:

- د دوحې د درېيمې ناستې موخې 3
- د دوحې د درېيمې ناستې او تېرو غونډو ترمنځ توپير 4
- د دوحې په درېمه ناسته کې د بحث موضوعات 5
- د دوحې د درېيمې ناستې لاسته راوړنې 6
- د اسلامي امارت لپاره د دوحې د ناستې لاسته راوړنه 6
- پايله 7
- وړانديزونه 8
- مأخذونه 8

د افغانستان په اړه د دوحې درېيمې غونډې ته يوه کتنه

سريزه

په افغانستان کې د اسلامي امارت له بيا واکمنېدو او له افغانستان سره د نړۍ د هېوادونو اړيکو له پرې کېدو وروسته، نړيوالې ټولنې د افغانستان د بشري او اقتصادي وضعيت د ښه والي او همدارنگه له اسلامي امارت سره د تعامل او اړيکو د ټينگښت لپاره بېلابېل ميکانيزمونه په لاره اچولي دي. يو له دغو ميکانيزمونو څخه د قطر په پلازمېنه دوحه کې د دوحې د ناستې په نوم د ناستو جوړېدل دي چې د ملگرو ملتونو په مشرۍ او د بېلابېلو هېوادونو د استازو په گډون دايرېږي. د دوحې لومړۍ غونډه د ۲۰۲۳ ز. کال د مې په لومړۍ او دويمه نېټه د ۲۱ استازو په گډون چې په کې د امريکا متحده ايالاتو، روسيې، چين، ايران، پاکستان، تاجکستان، ازبکستان، قزاقستان، قرغزستان، ترکمنستان، ترکيې، جاپان، هند، انگلستان، فرانسه، جرمني، ناروې، سعودي عربستان، قطر، اندونيزيا، متحده عربي اماراتو او د اروپايي ټولنې او د اسلامي همکاريو سازمان استازي شامل و، غونډه جوړه شوه. د دوحې د سرمشريزې دويمه غونډه د ۲۰۲۴ کال په فبرورۍ کې او درېيمه غونډه د روان کال د جون پر ۳۰ او د جولای په لومړۍ نيټه ترسره شوه. د دوحې درېيمه ناسته د افغانستان لپاره له څو اړخونو د هغې جملې د اهدافو، لومړيتوبونو او لاملونو په گډون مهمه وه او پر همدې بنسټ ارزول کېږي او په دې مقاله کې پرې بحث کېږي.

د دوحې د درېيمې ناستې موخې

د دوحې د غونډو لړۍ د امنيت شورا د ۲۶۷۹ او ۲۷۲۱ پريکړه ليکونو په رڼا کې د ملگرو ملتونو د سرمشريزې د استازي ښاغلي فريدون سينيرلي اوغلو د راپور په رڼا کې د «افغانستان د مستقل ارزونې راپور» تر سرليک لاندې ترسره کېږي. په ټوليز ډول د دوحې د غونډو تر ټولو مهمې موخې د ملگرو ملتونو عمومي منشي ته د امنيت شورا د پريکړه ليکونو د حکمونو تعقيب دی، چې لاندې موضوعات په کې شامل دي: "د افغانستان وضعيت ته پوره رسيدنه، د طالبانو له حکومت سره د رغنده تعامل رامنځته کول ترڅو نړيوالې ټولنې ته د بيرته راستنيدو لاره هواره کړي، په همغږۍ او منظم ډول د نړيوالو د گډون د زياتولو په اړه اقدامات ترسره کول، ترڅو د دې گډون په پايله کې، معنی لرونکي، بشپړ او د ښځو خونديتوب رامنځته شي او افغانستان له گاونډيانو او نړيوالې ټولنې سره مدغم شي نړيوال تعهدات پوره کړي. د دې موخو د لاسته راوړلو لپاره د ملگرو ملتونو له عمومي منشي څخه غوښتل شوي چې د امنيت شورا له غړو، د افغانستان په اړه له سياسي اړخونو له هغې ډلې ښځو، مدني ټولنو او د سيمې د هېوادونو په گډون يو ځانگړی استازی وټاکي چې د افغانستان په اړه معلومات ولري او د بشري حقونو په برخه کې تخصص ولري. البته په دې ټينگار شوی چې ځانگړی استازی بايد د يوناما ماموريت ته له زيان رسولو پرته خپل کار ته دوام ورکړي. او اجندا کې لاندې دوه اساسي مسایل شامل دي:

1- د افغانستان بشري او اقتصادي وضعیت ته رسيدنه.

2. د اسلامي امارت سره د اړيکو او په نړيواله ټولنه کې د افغانستان د بيا يوځای کيدو لپاره د اغيزمن ميکانيزم جوړول.

د دې اجنډا له مخې په لومړۍ ناسته کې د ښځو او نجونو د تعليم او کار حق او له اسلامي امارت سره د تعامل د لارو چارو په اړه تر ټولو مهم موضوعات مطرح شول. په دويمه ناسته کې په منظم ډول د نړيوالو د مشارکت زياتوالی، د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د ځانگړي استازي ټاکل، د رغنده تعامل لپاره د بنسټيزو ځانگړتياوو پيژندنه او هغه اصول چې د اسلامي امارت د پاليسيو په اړه د نړيوالو انديښنو انعکاس کوي، خبرې وشوې. د دوحي په درېيمه ناسته کې مخکې له مخکې ټاکل شويو هدفونو سره سم بايد د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د ځانگړي استازي پر ټاکلو، د يوه ټول شموله حکومت پر جوړېدو، پر بشري حقونو په ځانگړې توگه د ښځو د تعليم او کار حق په اړه بايد بحثونه شوي وي، خو د نظرياتو او ليدلورو د اختلاف له امله او په ځانگړي ډول د اسلامي امارت د غوښتنو له امله د غونډې اساسي اجنډا بدلون وموند او په اجنډا کې د اقتصادي او بانکي بنديزونو بيا کتنه، د خصوصي سکتور اقتصادي محدوديتونه، د افغانستان د بهرنيو اسعارو د زيرمو خلاصول او له نشه يي توکو سره د مبارزې څرنگوالی وټاکل شو.

د دوحي د درېيمې ناستې او تېرو غونډو ترمنځ توپير

د دوحي درېو غونډو سره له دې چې په کې گډې موخې تعقيب شوې، بيا يې هم له يو او بل سره توپير درلود. لومړی توپير د جوړښت له مخې و. که څه هم د نړيوال جوړښت له مخې د درې واړو غونډو تر منځ ترتيب کې کوم توپير نه و، خو په داخلي توگه د درې واړو غونډو ترمنځ تر ټولو لوی توپير په غونډه کې د افغان استازو شتون و. په لومړۍ ناسته کې د افغانستان له لوري هېڅ استازي ته بلنه نه وه ورکړل شوې او دغه ناسته يوازې د هېوادونو او ملگرو ملتونو د استازو ترمنځ شوې وه. له هغې غونډې وروسته د ملگرو ملتونو سرمشري د دې پوښتنې په ځواب کې چې ولې اسلامي امارت ته بلنه نه وه ورکړې شوې، وويل چې دا لا وختي دی چې طالبانو ته دغه ډول ناستو کې د گډون بلنه ورکړل شي. په دويمه ناسته کې د اسلامي امارت له دعوت سره سم د مدني ټولني او ښځو په استازيتوب دوه ښځې (شاگل رضايي او محبوبه سراج) او يو نارينه (لطف الله نجفي زاده) هم رابلل شوي وو. عجيبه او غير متوقع پرمختگ دا وو چې په دويمه غونډه کې ملگرو ملتونو اسلامي امارت ته بلنه ورکړه، خو اسلامي امارت خپل شرطونه وړاندې کړل او تر ټولو مهم شرط دا و چې اسلامي امارت بايد د افغانستان د يوازيني استازي په توگه گډون وکړي چې د ملگرو ملتونو له لوري ونه منل شو او اسلامي امارت هم په کې گډون ونکړ. دويم توپير د بحث موضوعات وو. په لومړۍ او دويمه ناسته کې د غونډو اجنډا د امنيت شورا د پرېکړو له مخې ترتيب شوې وه، خو په درېيمه ناسته کې اجنډا د ټاکلو موخو پر بنسټ وه. لکه د ملگرو ملتونو د سرمشري ځانگړي استازي ټاکل، د بين المللي تماس گروپ جوړول

او د اسلامي امارت سره د اړیکو د څرنگوالي په اړه پوهیدل، خو د افغانستان په مسایلو کې د مختلفو لوبغاړو د متضادو گټو له امله او په ځانگړي توگه د اسلامي امارت د لیدلوري له امله له ډېرو مشورو وروسته د غونډې په اجندا کې پر اقتصادي او بانکي بندیزونو، د خصوصي سکتور اقتصادي محدودیتونو، د افغانستان د بهرنیو اسعارو د زېرمو ازادول او له نشه یي توکو سره د مبارزې څرنگوالي په اړه بحثونه وشول. دریم توپیر د گډونوالو دريځونه وو. په لومړۍ ناسته کې نږدې ټولو گډون کوونکو او اړخونو یو شان دريځونه درلودل او ټولو د بحث شویو موضوعاتو په اړه هوکړه وکړه. په دویمه ناسته کې یو شمېر هېوادونه (روسیه، چین او ایران) د هغې اصلي موضوع پر خلاف وو، چې د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د ځانگړي استازي ټاکل وو. په دریمه ناسته کې د اسلامي امارت په گډون نږدې ټولو اړخونو د غونډې د موضوعاتو په اړه نږدې یو شان نظر درلود. دغه توافق کولای شو د اسلامي امارت د ویاند د رضایت او مننې له څرگندولو څخه چې د اسلامي امارت د پلاوي د مشر په توگه یې په دې غونډه کې گډون کړی و معلوم کړو. که څه هم هغه د ایکس ټولنیزې شبکې له لارې د غونډې په اړه ښه نظر څرگند کړ او د روسیې، چین، ایران، پاکستان، قزاقستان، ازبکستان، قرغزستان، ترکمنستان، امریکامتحد ایالات او د اسلامي کنفرانس سازمان د استازو دريځونه وستایل، خو تر ټولو مهم توپیر چې د دوحې په دریمه ناسته کې ولیدل شو او له تیرو دوو ناستو څخه یې په بشپړ ډول توپیر درلود د اسلامي امارت د شرایطو په اجندا کې شاملول وو. په بل عبارت، د دوحې دریمه ناسته په بشپړ ډول د اسلامي امارت د غوښتنو له مخې پرمخ لاړه. د اسلامي امارت لومړی شرط د افغانستان د یوازیني استازي په توگه د امارت رابلل او دوهم شرط یې د هغو موضوعاتو ټاکل و چې باید په غونډو کې پرې بحث وشي. لکه څنگه چې لیدل کېږي د اسلامي امارت دواړه شرطونه د ملگرو ملتونو او نړیوالې ټولنې لخوا ومنل شول.

د دوحې په دریمه ناسته کې د بحث موضوعات

د موضوعاتو په اړه د دوحې دریمه ناسته په دوو برخو ویشل شوې وه. په یوه برخه کې هغه مسایل چې په مستقیمه توگه د اسلامي امارت د نړیوالې ټولنې د غړي په توگه په رسمیت پیژندلو پورې اړه لري او په بله برخه کې هغه مسایل چې مستقیماً د افغانستان له اقتصادي وضعیت سره تړاو لري، خبرې شوي دي. په لومړۍ برخه کې چې له اسلامي امارت څخه د نړۍ والې ټولنې عمومي غوښتنه گڼل کېدای شي، له اسلامي امارت څخه غوښتل شوي چې د ملگرو ملتونو د نړیوالو کنوانسیونونو د منلو په موخه عمل وکړي چې افغانستان یې له وړاندې غږیتوب درلود. البته، دا ډول عامه غوښتنه کولی شي ټول اړخونه تر پوښښ لاندې راولي، د بشري حقونو درناوی او ښځو ته د زده کړې او کار حق ورکولو په گډون. د دې غوښتنې په ځواب کې د اسلامي امارت استازي دوه شرطونه راپورته کړل. لومړی شرط دا دی چې اسلامي امارت به هغه مهال کنوانسیونونه رعایتوي چې اسلامي امارت د ملگرو ملتونو تر چتر لاندې راشي او دوهم شرط دا دی چې کنوانسیونونه له اسلامي شریعت سره په ټکر کې نه وي. په دویمه برخه کې له نشه یي توکو سره د مبارزې، د بانکي بندیزونو لري کول، د افغانستان د بهرنیو اسعارو د زېرمو د ازادولو او د افغانستان د خصوصي سکتور

د پیاوړتیا په اړه خبرې وشوې. په دې برخه کې د اسلامي امارت استازي ټول اړخونه متوجې کړل چې که نړیواله ټولنه یو باثباته او له ستونزو څخه پاک افغانستان غواړي، باید خپله پاملرنه او مرستې د افغانستان اقتصادي سکتور ته ریاته کړي.

د دوحې د دریمې ناستې لاسته راوړنې

د دوحې دریمه ناسته له دريو اړخونو څخه مثبتې ارزول کېږي. لومړی اړخ په دې غونډه کې د اسلامي امارت د استازي معنی دار او تعریف شوی شتون و. اسلامي امارت په افغانستان کې د یوازیني مسؤول طرف په توګه چې اوس مهال په افغانستان کې د بشپړ حکومت واک لري، باید د نړیوالې ټولنې له خوا د یوه حقیقت په توګه ومنل شي. هیڅ غونډه تر هغه وخته بریالی کېدای نشي چې اسلامي امارت پکې د پام وړ حضور ونلري. معنی دار شتون یعنی دا چې اسلامي امارت به د افغانستان د یوازیني استازي په توګه په نړیوالو غونډو او حلقو کې رابلل کېږي. له همدې نظره د دوحې دریمه ناسته د افغانستان د ستونزو د حل په برخه کې یو مثبت او ګټور ګام ګڼل کېږي، ځکه د اسلامي امارت استازو په کې د پام وړ حضور درلود. دوهم اړخ چې د دوحې دریمه ناسته مثبتې او هیله بنسټونکې ارزول کېږي هغه موضوعات دي چې د غونډې په اصلی اجنډا کې شامل وو. د افغانستان په اړه په تېرو درېیو کلونو کې په نورو ناستو کې په تېره بیا په دوحه کې د تېرو دوو ناستو تر ټولو لویه ستونزه د اجنډا پر سر معامله وه چې د افغانستان له لومړیتوبونو او اړتیاوو سره سمه نه وه. په حقیقت کې هغه اصلي خنډ چې د نورو ناستو ارزښت یې ډیر کم کړې و، د افغانستان د بیړنیو او اساسي لومړیتوبونو او اړتیاوو په اړه اختلافي نظر و، چې د دوحې په دریمه ناسته کې تقریباً له منځه ولاړ او د غونډې اجنډا د هغه څه پر بنسټ وه چې ټاکل شوې وه. دریم اړخ چې د دوحې غونډه خوشبینانه کوي د اسلامي امارت سره د بنسټیزې لپاره پر فشار راوړلو پرته اسلامي امارت سره د تعامل لاره غوره کول وو. د دوحې دریمې ناستې وښودله چې نړیواله ټولنه دې پایلې ته رسیدلې چې د اسلامي امارت په وړاندې تحميلي سیاست بې ګټې او ناکامه پالیسي ده ځکه لیدل کېږي چې له نږدې درېو کالو وروسته هم د اسلامي امارت په چلند کې بدلون نه دی راغلی، نو اوس د دې وخت را رسېدلی چې دا ډول سیاست پرېښودل شي او پر ځای یې د تعامل تگلاره غوره شي.

د اسلامي امارت لپاره د دوحې د ناستې لاسته راوړنه

د دوحې دریمه ناسته د اسلامي امارت لپاره له څو اړخونو له لاسته راوړنو ډکه وه. لومړی اړخ دا وه چې د ملګرو ملتونو په مشرۍ نړیواله ټولنه د لومړي ځل لپاره په عمومي او بشپړه توګه د اسلامي امارت شرطونه ومنل. که څه هم تر دې غونډې مخکې د ملګرو ملتونو چارواکو ټینګار کړی و، چې د دوحې په ناسته کې د اسلامي امارت ګډون د ملګرو ملتونو او نړیوالې ټولنې له خوا د هغه د تسلیمولو او رسمیت پېژندلو په

معنی نه دی، بلکې په عملي توګه هغه مهال چې ملګرو ملتونو د اسلامي امارت شرطونه ومنل، دا په ډاګه کوي چې ملګرو ملتونو ومنله چې طالبان د افغانستان یوازینی استازي او مسؤل اړخ دی. دوهم اړخ یې دا دی چې د ځینو هیوادونو او مخالفینو له اعتراضونو سره سره اسلامي امارت وتوانید چې د غونډې په اجنډا کې خپل د خوښې موضوعات ځای پر ځای کړي چې د افغانانو د اساسي او اړینو لومړیتوبونو څرګندونه کوي. دریم اړخ یې دا دی چې اسلامي امارت وکولای شول چې له یوه نړیوال فورم څخه په استفادې سره وکولای شي چې د امنیت، نشه یي توکو پر وړاندې د مبارزې، اقتصادي پرمختګ او له نړۍ سره د مثبت تعامل په ډګر کې خپلې درې کلنې لاسته راوړنې او په سیمه ییزه کچه اقتصادي اړیکې منعکسې کړي. څلورم اړخ یې دا دی چې اسلامي امارت له قوي ډیپلوماسۍ څخه په استفادې سره وکولای شول چې نړیواله ټولنه دې ته وهڅوي چې د افغانستان په اړه خپله پالیسي په داسې طریقه پرمخ یوسي چې د اسلامي امارت په خوښه وي. د اسلامي امارت لپاره د دوحې د ناستې بل مثبت اړخ دا و چې د نورو غونډو برعکس دا ځل اسلامي امارت د غونډې پایله او د ورته غونډو دوام د نړیوالې ټولنې د اقداماتو لکه بندیزونو لرې کولو، بانکي بندیزونو لرې کولو او د افغانستان کنگل شوې پیسو د خلاصون په موخه ونیسي. پنځم اړخ دا و چې د دوحې غونډه د اسلامي امارت د استازي لپاره یو ښه فرصت برابر کړ چې په دې غونډه کې له ډیرو ګډون کوونکو استازو سره دوه اړخیزه ملاقاتونه وکړي. که د دوحې غونډه کومه بله لاسته راوړنه ونه لري، دا چې د اسلامي امارت استازي په دې وتوانید چې په لنډه موده کې له شلو څخه د زیاتو هیوادونو له استازو سره وګوري دا خپله یوه لویه او ارزښتناکه لاسته راوړنه بلل کېږي. د دې ترڅنګ یوه بله مهمه لاسته راوړنه دا وه چې د دوحې درېیمه ناسته د هغو مسایلو په اړه راوڅرخیدله چې په سیمه ییزه کچه پکې نږدې همغږي شتون لري. په بل عبارت، دې غونډې وښودله چې ختیځ محور په لویدیځ محور غالب شو.

پایله

که څه هم دا چې د دوحې درېیمه ناسته به څه ډول پایلې ولري، دا قضاوت له وخته مخکې دی، خو دا ناسته د افغانستان لپاره له تېرو ناستو سره له ډېرو توپيرونو له امله مهمه بلل کېږي. په ټولیزه توګه د دوحې درېیمه ناسته له نړۍ سره د اسلامي امارت د مثبت تعامل په برخه کې ستر پرمختګ وښود. په دې غونډه کې داسلامي امارت داستازو ګډون خورا مهم ارزښاتي کېږي. سربیره پردې اسلامي امارت د افغانستان د یوازیني استازي په توګه منل دا وښودله چې نړیوالې ټولنې په افغانستان کې د حکومت په توګه اسلامي امارت حاکمیت ته غاړه ایښې ده. بله مسئله دا وه چې د نورو غونډو برعکس په هغو موضوعاتو خبرې وشوې چې د څو اړخیزو ګټو او توقعاتو په ځانګړي توګه د اسلامي امارت د غوښتنو څرګندونه کوي. بله مسئله چې له اسلامي امارت سره د نړیوالې ټولنې د مثبت تعامل د پرمختګ ښکارندويي کوي دا ده چې نړیواله ټولنه دې پایلې ته رسیدلې چې د اسلامي امارت په وړاندې تحميلي سیاست ناکامه او پر ځای یې یوه معقوله، منطقي او ګټوره پالیسي غوره او مثبت تعامل وکارول شي. که څه هم د دوحې د درېیمې ناستې په اړه د یو

شمير هيوادونو استازو منفي نظر درلود او اعتراض يې وکړ، خو د دوحې دريمې ناستې وښودله چې نړيوالې ټولنې په ښکاره توگه منلې چې د يوه ټول شموله حکومت د جوړولو او د ښځو د تعليم او کار کولو حق د افغانستان داخلي مسايل دي او بايد د فشار د الې په حيث ترې گټه پورته نه شي. احتمال شته چې اسلامي امارت په تدريجي ډول د افغانستان د داخلي دودونو او عادتونو له مخې د مناسبو حل لارو په لټه کې وي. ډېره مهمه پايله يې دا ده چې دا ځل اسلامي امارت د نړيوالو ټولنې پر اوږو بار واچاوه چې د بنديزونو د ليري کولو په برخه کې په اغيزمنو اقداماتو سره د راتلونکو غونډو لپاره زمينه برابره کړي. په بل عبارت، اسلامي امارت نړيوالو ته وښود چې تر هغه وخته چې د بنديزونو او محدوديتونو لپاره موثر اقدامات نه وي شوي، د هر ډول غونډې جوړول به بې گټې شي.

وړاندیزونه

1. اسلامي امارت بايد تل د خپل واضح او شفاف دريځ د وړاندې کولو لپاره له هر ډول ميکانيزم څخه کار واخلي.
2. اسلامي امارت بايد د هيوادونو د استازو له هغه منسجم نظر څخه په استفادې چې د دوحې په دريمه ناسته کې څرگند شو، له نړيوالې ټولنې سره خپل مثبت تعامل پياوړی کړي.
3. اسلامي امارت د بين المللي کنوانسيونونو د رعايت په موخه يو داخلي کميسيون جوړ او بررسي کړي چې په کومو شرايطو کې يې ومني او يا يې رد کړي.
4. اسلامي امارت بايد د ښځو د تعليم، کار او د بشري حقونو په نورو برخو کې د اسلامي شريعت په چوکاټ کې اقدام وکړي، تر څو د بهرنيانو لپاره بهاني پاتې نه شي.

مأخذونه

1. ميراحمد مشعل. «نگاه تحليلی بر نشست دوحه برای افغانستان»، موسسه مطالعات راهبردی شرق، تاريخ نشر ۱۴۰۲/۱۲/۱۶ قابل دسترسی: www.iess.ir/fa/analysis/3690/
2. نذير شينواری. «نگاهی به نشست های اول و دوم دوحه برای افغانستان»، سايت طلوع نيوز، تاريخ نشر ۱۴۰۳/۴/۱۱ قابل دسترسی: <https://tolonews.com/fa/afghanistan-189530>
3. نگاهي تحليلي به نشست دوحه ۳ در باره افغانستان. سايت بررسي تحولات افغانستان. تاريخ نشر ۱۴۰۳/۴/۱۲ قابل دسترسی: <https://afghreviw.com>
4. نشست دوحه با درخواست نمايندگان حکومت طالبان برای رفع تحریم ها پايان يافت. سايت بی بی سی فارسی تاريخ نشر ۱۴۰۳/۴/۱۱ قابل دسترسی: <http://www.bbc.com>

د ستراتېژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز نادولتي، غیر انتفاعي او خپلواک ارگان دی، چې په ۱۳۸۸ لمريز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې پرې او کره څېړنو له لارې، په افغانستان او سیمه کې د پالیسیو د ارزونې او بډاینې لپاره فعالیت کوي.

اړیکه:

ایمیل: csrskabul@gmail.com info@csrskabul.com

وب سایت: www.csrskabul.net - www.csrskabul.com

+93780618000

شمېره: +93780618000

www.csrskabul.com

info@csrskabul.com